УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ
ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ

Датум: 12. 03. 2016.

ИЗВЕШТАЈ О ПОДОБНОСТИ ТЕМЕ, КАНДИДАТА И МЕНТОРА ЗА ИЗРАДУ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

I ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ

1. Датум и орган који је именовао комисију:

Наставно-научно веће Филолошког факултета Универзитета у Београду на седници одржаној 29. јануара 2016. године донело је Одлуку о образовању комисије за оцену подобности теме, кандидата и ментора за израду докторске дисертације **Тијане Стојановић**, студенткиње докторских студија на Филолошком факултету у Београду, под називом **„Улога уџбеника енглеског као страног језика у развијању интеркултурне комуникативне компетенције ученика“**.

2. Састав комисије са назнаком имена и презимена сваког члана, звања, назива уже научне области за коју је изабран у звање, датум избора у звање и назива факултета, установе у којој је члан комисије запослен:

   1. др Оливера Дурбаба, ванредни професор, ужа научна област Германистика, предмет Методика наставе немачког језика (од 21. 06. 2011. године), Филолошки факултет Универзитета у Београду;

2. др Ивана Трбојевић Милошевић, доцент, ужа научна област Англистика, предмет Енглески језик (одмаја 2015. године), Филолошки факултет Универзитета у Београду;

3. др Маријана Матић, доцент, ужа научна област Енглески језик (од 14. 4. 2015. године), Филолошко-уметнички факултет Универзитета у Крагујевцу.

II БИОГРАФИЈА КАНДИДАТА

ТИЈАНА СТОЈАНОВИЋ

Тијана М. Стојановић рођена је 23.06.1983. године у Крагујевцу, где је завршила основну школу и гимназију општег смера. Године 2006. дипломирала је на Филолошко-уметничком факултету у Крагујевцу на смеру Енглески језик и књижевност. Ради у Средњој школи у Лапову од 2006. године, где предаје енглески језик ученицима образовних профила економски/финансијски техничар, кувар/конобар и фризер. Докторске академске студије на Филолошком факултету у Београду (модул Језик, смер Методика наставе енглеског језика) уписала је 2009. године. У току студија излагала је на конференцијама и научним скуповима организованим у Београду, Крагујевцу и Нишу.

III БИБЛИОГРАФИЈА КАНДИДАТА

Кандидаткиња Тијана Стојановић ауторка је два рада из области примењене лингвистике и глотодидактике; један рад је објављен у научном часопису, а други у зборнику радова санаучног скупа. Оба рада су у вези с предметом истраживања докторске дисертације. Посебно је значајно истаћи да један од радова, осим јасне интердисциплинарне теоријске основе, приказује и резултате емпиријског истраживања које је кандидаткињасама спровела.

Стојановић, Т. (2015). Ставови ученика према изворности у настави енглеског језика. *Методички видици* 6 (6), 117 – 140.

Стојановић, Т. (2015). Улога уџбеника енглеског као страног језика у развијању метафоричке компетенције ученика. *Зборник радова са VI научног скупа младих филолога Србије одржаног 22. марта 2014. године на Филолошко-уметничком факултету у Крагујевцу VI* (1), 383 – 392.

IV ОЦЕНА ДА ЈЕ КАНДИДАТ ПОДОБАН ДА РАДИ ДИСЕРТАЦИЈУ

Поред тога што је успешно испунила све обавезе предвиђене програмом докторских студија, остварила потребан број кредита и написала све студијске истраживачке радове и тиме стекла неопходне услове за пријаву докторске дисертације, Тијана Стојановић је објавила два научна рада. Увидом у биографију и библиографију кандидаткиње, Комисија је мишљења да Тијана Стојановић у потпуности испуњава све биографске, библиографске и академске предуслове за израду докторске дисертације.

V ОЦЕНА ПОДОБНОСТИ ПРЕДЛОЖЕНОГ МЕНТОРА

За ментора је предложена др Оливера Дурбаба, ванредни професор Филолошког факултета у Београду, Катедра за немачки језик и књижевност. Проф. др Дурбаба аутор је две монографије из области глотодидактике, неколико граматика и уџбеника немачког језика, као и педесетак научних и стручних радова из области лингвистике, примењене лингвистике и глотодидактике, од којих овде издвајамо радове релевантне за област из које кандидаткињаТијана Стојановић ради дисертацију:

- Durbaba, O. 2002. Deutschlehrerausbildung an der Universität Belgrad: Zielsetzungen und Perspektiven. Dickhaus, Th. (Hrsg.) *Zur Ausbildung von Fremdsprachenlehrern in Südosteuropa. Situation und Perspektiven*.Tagungsdokumentation zum regionalen Symposium in Belgrad 13-16. Dezember 2001, 58-59.

- Durbaba, O. 2004. Rano učenje stranih jezika i jezička diversifikacija kao elementi (školske) jezičke politike. Beograd: *Philologia* II/1, 51-57.
- Durbaba, O. 2005. *Pressetexte in Lehrwerken für Deutsch als Fremdsprache. Auswahl und Didaktisierung*. Diss. Universität Leipzig. 507 S.
- Durbaba, O. 2005. Zum Textsortenangebot in fremdsprachigen Lehrwerken: Ergebnisse einer Studie über die Verwendung von Pressetexten in Lehrwerken für Deutsch als Fremdsprache. *Fremdsprachen und Hochschule* 74/2005, Bochum, 94-124.
- Durbaba, O. 2006. Novo profilisanje studija germanistike u svetlu najavljene reforme univerzitetâ u Srbiji: „Das Germanistikstudium muß umkehren“. U: Vučo, J. (izd.): *Zbornik radova naučnog skupa „Nastava jezika u reformi obrazovanja“*, Nikšić: Filozofskifakultet, 103-112.
- Durbaba, O. 2006. Dokumentarizacija nastavnih i vannastavnih aktivnosti studenata kao osnov za obračunavanje kreditnih poena. U: Vučo, J. (izd.): *Zbornik radova naučnog skupa „Filološke studije na reformisanom univerzitetu“*, Nikšić: Filozofskifakultet, 13-19.
- Durbaba, O. 2006. DaF-Ausbildung in Serbien und Montenegro. U: Casper-Hehne, H./ Koreik, U./Middeke, A. (Hrsg.): *Die Neustrukturierung von Studiengängen „Deutsch als Fremdsprache“. Probleme und Perspektiven*, Göttingen: Universitätspresse, 91-98.
- Durbaba, O. 2006. Zu Perspektiven der Deutschlehrerausbildung in Serbien im Rahmen des Bologna-Prozesses. U: *Fremdsprachen und Mobilität in Europa, Diskussionsrunde Bologna. XIII. Internationale Tagung des Kroatischen Deutschlehrerverbandes. Tagungsberichte*. Zagreb, 185-189.
- Дурбаба, О. 2007. О могућим перспективама развоја комуникативно оријентисаних уџбеника страних језика и улози аудио-записа као интегралног дела уџбеника. *Уџбеник и савремена настава. Зборник поводом 50 година рада Завода за уџбенике.*Београд, 111-118.
- Ђукановић, Ј. /Дурбаба, О. 2008. *Граматика немачког језика са средње школе*. Београд: Завод за уџбенике.
- Durbaba, O. 2008. Merenje postignuća studenata germanistike Filološkog fakulteta u Beogradu i mogućnosti redefinisanja ispitnih zahteva u okviru predmeta „Savremeni nemački jezik“. J. Vučo (prir.) *Evaluacija u nastavi jezika i književnosti*, Nikšić: Univerzitet Crne Gore, Filozofski fakultet, 117-132.

- Durbaba, O. 2008. (Ne)usaglašenost filoloških studija i zahteva tržišta rada: prikaz jedne moguće metodologije istraživanja. J. Vučo (prir.) *Multidisciplinarnost u nastavi stranih jezika i književnosti*, Nikšić: Univerzitet Crne Gore, Filozofski fakultet, 315-324.
- Durbaba, O. 2009. Sprachpraktischer Unterricht und selbst erstellte Lehrmaterialien für den DaF-Unterricht an der Universität Belgrad (Serbien). Casper-Hehne, H./Middeke, A. (Hrsg.)*Sprachpraxis der DaF- und Germanistikstudiengänge im europäischen Hochschulraum*. Göttingen: Universitätsverlag,139-146
- Durbaba, O. 2010. Autentizität revisited: zu authentischen Texten in Lehrwerken für den Unterricht Deutsch als Fremdsprache. *Nasleđe* 15. Kragujevac: FILUM, 9-25.
- Durbaba, O. 2010. Kontrastive Analysen: Serbisch/Kroatisch-Deutsch. Fandrych, Ch. et al (Hrsg.) Deutsch als Fremdsprache, Handbücher zur Sprach- und Kommunikations-wissenschaft. Berlin/New York: Walter de Gruyter, 686-692.
- Durbaba, O. 2010. Interferenzerscheinungen bei Deutsch Lernenden mit Serbisch als Muttersprache: Versuch einer Sistematisierung. *Srpski jezik* XV, 1-2, Beograd, 591-608.
- Дурбаба, О. 2011. *Теорија и пракса учења и наставе страних језика.* Београд: Завод за уџбенике и наставна средства.
- Durbaba, O. 2011. Zur Entwicklung der Lesefertigkeit in der Fremdsprache. *Anali Filološkog fakulteta*. Beograd: Filološki fakultet, 185-200.
- Вучо, Ј. /Дурбаба, О. 2012. Криза филолошких студија: ставови студената и наставника о усклађености студијских садржаја, наставе и потреба савременог друштва. Ковачевић, М. / Бошковић, Д. (ур.) *Савремено друштво и криза проучавања језика и књижевности*. Крагујевац: Филолошко-уметнички факултет, 123-139.
- Durbaba, O. 2012: Einige Überlegungen zur Frage der Qualitätssicherung, -entwicklung und -bewertung im Schulwesen und im Fremdsprahenunterricht in Serbien. *Анали Филолошког факултета* 24/II, 285-300.
- Вучо, Ј. / Дурбаба, О. 2013. Језик и образовање, друга књига едиције. У: *Језик и образовање. Филолошка истраживања данас*, II. Филолошки факултет Универзитета у Београду, 14-22.
- Дурбаба, О. 2014. Настава страних језика у Србији и аспекти језичког планирања на националном нивоу и на нивоу локалне заједнице: приказ једне студије случаја, у: Ј.

Филиповић. О. Дурбаба (ур.), *Језици у образовању и језичке образовне политике*. Београд: Филолошки факултет Универзитета у Београду, 51-73.

- Дурбаба, О./Глишовић, Љ. 2015: Језичке компетенције на студијама политичких наука и постигнућа студената на тестовима немачког језика. Cakeljić, V. (ur.) *Strani jezik struke: prošlost, sadašnjost, budućnost. Zbornik radova Treće međunarodnekonferencije 26-27. 9. 2014,* 161-168.
- Дурбаба, О. (2016): *Културне студије и настава страних језика* (монографија), у штампи.

Комисија сматра да др Оливера Дурбаба, ванредни професор, испуњава све услове за ментора ове докторске дисертације за област примењена лингвистика, глотодидактика, социолингвистика.

VI ОЦЕНА ПОДОБНОСТИ ТЕМЕ

1. Формулације назива теме (наслова)

Кандидаткиња Тијана Стојановићје пријавила докторску дисертацију под насловом **„Улога уџбеника енглеског као страног језика у развијању интеркултурне комуникативне компетенције ученика“.**Комисија закључује да је назив тезе прикладан и да добро репрезентује суштину предложене теме истраживања.

2. Предмет (проблем) истраживања

Нераскидива повезаност језика и културе које су лингвисти свесни дуже време предмет је истраживања бројних аутора који се баве разним аспектима ове повезаности, почев од присуства културе у граматици коју користимо (Halliday 1990) и речима којима се служимо (Kovecses, 2000; Wierzbicka & Goddard, 1995; Wierzbicka, 1997), преко културолошких елемената које треба инкорпорирати у наставу страног језика (Brooks,

1968; Brown 2007; Bugarski, 2006; Byram & Kramsch, 2008; Kramsch, 2009), до самих предлога активности помоћу којих ће се реализовати културно оријентисана настава енглеског језика као страног уз развијање културолошке свести ученика (Prodromou, 1988; Tomalin & Stempleski, 1993).

Међутим, упркос константном истицању повезаности језика и културе у настави страног језика на нивоу теорије, у пракси је, како истиче Крамшова (Kramsch, 1993), култура и даље неретко изопштена из остатка језика, па се тако ученици поучавају четирима вештинама (читање, слушање, писање и говор) и култури, при чему је култура представљена као засебна, пета, вештина, или као додатне информације које се преносе путем језика, а не као саставни део језика. Другим речима, наставници предају језик и културу, или културу у језику, али не и језик као културу (Kramsch, 1995). С друге стране, како истичу Томалин и Стемплески (Tomalin & Stempleski, 1993), ако је и било покушаја инкорпорирања културе у наставу страног језика, доминантни су били елементи културе која се у литератури често означава као Culture (историја, географија, институције, књижевност, уметност, музика), којима су били посвећени и наставни програм и уџбеници, док је култура означена као culture (културолошки мотивисана веровања и перцепције које се изражавају кроз језик и понашање), увек била третирана као нешто периферно и додатно у зависности од интересовања и свести наставника и ученика. Треба истаћи и виђење аутора Продрому и Алптекинових (Alptekin & Alptekin, 1984; Prodromou, 1988; Alptekin, 1993; Alptekin, 2002), који истичу да се уџбеници конципирани и писаниза глобално тржиште (такозвани надрегионални уџбеници). Статус енглеског језика као *lingua franca*, језика који служи за комуникацију говорника различитих матерњих језика и припадника различитих култура (House, 2003) доводи доспецифичне наставне ситуације у којој се у интернационалном контекступроучавање култура изворних говорника енглеског језика ни доживљава увек као неопходно.

Чињеница да је схватање културе као динамичног процеса који конструишу и реконструишу појединци углавном занемарено, подстакла је поједине ауторе да разматрањима на нивоу теорије (Byram, 1989, 1994, 1997, 2000, 2008; Byram & Essarte-Sarries, 1991; Byram & Grundy, 2003; Byram, Morgan et al. 1994; Feng, Byram & Fleming; Kramsch, 1993, 1995, 1998, 2009, 2010; Zarate & Neuner, 1997) и практичним предлозима (Byram, Gribkova & Starkey, 2002; Corbett 2003; Liddicoat & Scarino, 2013) дају свој

допринос другачијем приступу настави страног језика. У питању је нови, интеркултурни приступ настави језика, који је разрадио Бајрам (Byram, 1997), а чији је циљ развијање интеркултурне комуникативне компетенције, вида језичке компетенције која је мање усмерена на постизање нивоа владања страним језиком који одговара изворним говорницима, а више на субјективно искуство ученика који се у процесу учења страног језика „бори“ са другим језиком, културом и идентитетом (Kramsch, 2009). Другим речима, циљ интеркултурног приступа настави језика није постизање компетенције изворног говорника, већ стварање интеркултурног говорника, дипломате, који је способан да разуме језик и понашање заједнице чији језик учи као страни и да га објасни припадницима своје заједнице, и обрнуто (Corbett, 2003). Суштина овог приступа јесте да помогне ученицима да учествују у интеракцији са говорницима других језика под једнаким условима, а да истовремено буду свесни свог и идентитета својих саговорника, и тако постану интеркултурни говорници који ће успешно преносити информације, али и развијати односе са припадницима других култура и језика.

Моделу интеркултурне комуникативне компетенције претходио је појам комуникативне компетенције који је пре скоро четрдесет година увео Хајмз (Hymes, 1972), који истиче да је, уколико желимо да разумемо процес усвајања матерњег језика, неопходно да обратимо пажњу не само на граматичку компетенцију појединца, већ и на његову способност да користи језик на одговарајући начин. Хајмзов појам комуникативне компетенције био је од кључног значаја за развој комуникативног приступа настави страног језика. У литератури посвећеној настави страног језика наилазимо на моделе комуникативне компетенције које предлажу Канал и Свејн (Canale & Swain, 1980), Ван Ек (Van Ek, 1986) и Бакман (Bachman, 1990), који поред граматичке, дискурсне и стратешке (Canale & Swain, 1980), лингвистичке, дискурсне, стратешке, социокултурне и социјалне (Van Ek, 1986) граматичке, текстуалне и илокуционе компетенције (Bachman, 1990), укључују и социолингвистичку компетенцију, која подразумева способност ученика да разуме друштвени контекст у коме се циљни језик користи, као и његову способност да разуме и користи културолошке аспекте употребе језика. Од поменутих модела, Бајрам (Byram, 1997) се послужио Ван Ековим, код кога задржава социјалну, стратешку и социокултурну компетенцију, али у модификованом облику, при чему замењује модел изворног говорника интеркултурним говорником.

Интеркултурни приступ настави страног језика предвиђа да ученици не усвајају само культуролошке чињенице као што су информације о обичајима, институцијама и историји друштва чији језик уче (culture), већ да стичу и знања и вештине које је Бајрам назвао savoirs (Byram 1997; Byram, Gribkova & Starkey, 2002; Zarate & Neuner, 1997):

-savoir être (ставови): ставови и вредности које појединац има као припадник одређене друштвене групе; ставови интеркултурног говорника и посредника; знатижеља у вези са страним, отвореност према страном, заинтересованост за откривање других перспектива у погледу тумачења познатих и непознатих појава у својој и другим културама, спремност да анализира сопствена веровања и понашања из угла својих саговорника; способност 'децентрализације';

-savoirs (знање): не првенствено знање о одређеној култури, већ о томе како друштвене групе и идентитети функционишу; знање о друштвеним процесима и њиховим производима; знање о томе како нас други људи виде; знање о себи и другима; знање о друштвеним групама и њиховим производима и праксама у својој и култури сопствених саговорника, као и о општим процесима друштвене и индивидуалне интеракције;

-savoir comprendre (вештине тумачења и повезивања): способност тумачења документа или догађаја из циљне културе, и способност повезивања документа или догађаја из друге културе са истима из матерње културе;

-savoir aprendre/faire (вештине откривања и интеракције): способност стицања новог знања о култури и културној пракси; способност примене знања, ставова и вештина у интеракцији у реалним условима;

-savoir s'engager (критичка културолошка свест): способност критичког процењивања на основу перспектива, пракси и производа у својој и другим културама.

Примењивост овог модела наставе представљају његове фундаменталне одлике: 1) поставља достижне циљеве (модел је интеркултурни, а не изворни говорник); 2) подразумева развијање интеркултурне комуникативне компетенције у образовном контексту и има образовне циљеве; 3) дефинише места на којима се може развијати (у учионици, где се стиче знање о везама међу културама, ван учионице, где се развијају вештине интеракције, или у независном контексту, где се развијају ставови).

У интеркултурној димензији наставе језика акценат се не ставља на преношење информација о страној земљи, већ на помоћ ученицима да разумеју како долази до интеркултурне интеракције, како су друштвени идентитети део те интеракције, како њихове перцепције о другим људима и перцепције других људи о њима утичу на успех комуникације. У погледу крајњег исхода овакве наставе језика, треба напоменути да бити успешан интеркултурни говорник и посредник не значи стећи комплетну и савршену компетенцију (Byram, Gribkova & Starkey, 2002). Прво, зато што је немогуће стећи и предвидети целокупно знање које је потребно за комуникацију са припадницима других култура које се и саме константно мењају. Друго, ученик не може знати са ким ће користити тај језик. Треће, временом се развијају и мењају друштвени идентитет, вредности, веровања и понашање, што захтева прилагођавање, разумевање, и прихватање од стране других.

О значају наставе језика са циљем интеркултурног разумевања сведочи и лингводидактички документ Савета Европе – Заједнички европски оквир за учење,наставу и евалуацију језика, који промовише комуникативни приступ настави језика (Council of Europe, 2001). Док даје општи, свеобухватни модел коришћења језика и указује на релевантност различитих компоненти модела учења језика, поступака и приступа наставном процесу у зависности од садржаја и циљева учења језика (Раичевић, 2009), овај документ такође истиче значај интеркултурних вештина и интеркултурне свести, и тако уводи интеркултурну димензију у циљеве наставе језика. Поред овог документа, Савет Европе, који се придржава принципа људских права, демократије и једнакости, објавио је још докумената као допринос ширењу свести о интеркултурној компетенцији, која се заправо заснива на овим принципима. Такав је, на пример, приручник Developing the intercultural dimension in language teaching, врста увода у интеркултурни приступ настави језика који нуди предлоге начина промовисања интеркултурне димензије помоћу наставног програма, начине оцењивања ове компетенције, и, најзад, одређење улоге и места наставника у процесу учења (Byram, Gribkova & Starkey, 2002). Сличног карактера је и документ Developing intercultural competence through education, који се бави педагошким приступима развоју интеркултурне компетенције у формалном и неформалном образовању (Barrett, Huber, & Reynolds, 2014). У свим предложеним начинима развијања ове компетенције значајну улогу има наставник, који осмишљава

активности којима се развијају ученикове вештине опажања и интерпретације, децентрализација, и отвореност према другима.

Међутим, улога коју уџбеник као значајан елемент наставног процеса има у развијању интеркултурне компетенције није у великој мери разматрана, што представља мотивацију за наше истраживање. Од свих наставних средстава која се примењују у настави језика, изабрали смо уџбеник, будући да представља основно, „најјефтиније“ и „најдоступније“ наставно средство, а „понекад и једину књигу која долази до детета“ (Пешић, 1998; Плут, 2003: 17), чија је једна од најбитнијих намена, поред преношења информација, подстицање развоја и формирања виших интелектуалних процеса код ученика. Такође, међу свим наставним средствима помоћу којих треба да се остваре постављени циљеви наставе уопште, уџбеник представља најзначајније средство према Вученову (1984), који као специфичност уџбеника представља његову бифункционалност: истовремено представља и извор знања и средство за њихово преношење, што му омогућава да утиче на садржај образовања, али и на процесуални аспект наставе, њену организацију и ток. Када је реч о уџбенику страног језика, неоспорно је да је он веома битан за остваривање наставног процеса и да представља ослонац како за наставника тако и за ученика (Вучо, 2000) будући да вероватно ништа друго нема такав утицај на садржај и процес наставе језика (Cunningsworth, 1995; Hutchinson & Torres, 1994, Ur, 1991). Сличног је схватања и Раичевић (2006), који истиче узајамни утицај чврсто повезаног троугла наставног процеса на релацији наставник – уџбеник – ученик, где је уџбеник посредник између наставника и ученика, при чему је у функцији наставе за наставника, а у функцији инструмента учења језика за ученика. Будући да се налази на додиру двеју култура, уџбеник је укључен у процес међусобног лингвокултуролошког и социокултурног утицаја наставника и ученика (Раичевић, 2006).

У оквиру обимне литературе посвећене бројним питањима која се односе на наставу и учење енглеског језика као страног издвајају се студије које акценат стављају на евалуацију и анализу уџбеника, од којих неке нуде свеобухватан приказ критеријума помоћу којих се врши евалуација свих аспеката учења и наставе језика (Littlejohn, 2011; Cunningsworth, 1995; Skierso, 1991; Sheldon, 1988; Williams, 1983), док се друге фокусирају само на поједине аспекте (Ellis, 1997), а све са циљем одабира одговарајућег уџбеника који ће се користити у настави (предиктивна евалуација), или процене ефикасности уџбеника

који се већ користи (ретроспективна евалуација). Међутим, примећује се да понуђене листе углавном не укључују културолошке аспекте језика који се учи као страни, као и да има мало релевантних студија посвећених анализи уџбеника помоћу листа критеријума који се искључиво односе на културолошку димензију наставе језика (Gray, 2000; Risager, 1991; Joiner, 1974), да и не говоримо о евалуацији уџбника са аспекта интеркултурне димензије наставе страног језика. Због тога се постојећи критеријуми морају прилагодити циљу истраживања који ће овде бити приказан.

У истраживању које ће бити представљено у раду предмет евалуације и анализе ће бити уџбеници енглеског језика као страног које је за употребу у основном и средњем образовању у школској 2015/2016. години одобрило Министарсво просвете и науке Републике Србије, које је надлежно за планирање наставе и осмишљавање наставног програма за школске предмете – између осталог, и енглеског језика као страног – што се сматра саставним делом образовне језичке политике и планирања. Међутим, на основу радова посвећених образовно-језичкој политици (Дурбаба, 2014; Филиповић, 2014; Filipović, 2007;), у чијем се планирању и креирању „најјасније огледа однос идеолошких, епистемолошких и друштвено-политичких фактора“ (Filipović, 2007: 7), као и на основу увида у наставни програм за енглески језик у основном и средњем образовању, примећујемо недостатке у овој области, од којих је за потребе овог рада најрелевантније одсуство, или, блаже речено, непотпуно присуство интеркултурне компоненте у учењу страног, у нашем случају енглеског језика (на пример, од свих компоненти интеркултурне компетенције у циљевима учења језика у наставном програму за енглески језик у средњем образовању спомиње се само развијање ученикових хуманистичких, моралних и естетских ставова и стицање позитивног односа према другим језицима и културама, као и према сопственом језику и културном наслеђу, уз уважавање различитости и навикавање на отвореност у комуникацији). Како примећују аутори једног од два поменута документа Савета Европе намењена наставницима који организују наставу чији је циљ развијање интеркултурне компетенције (Barrett, Huber, & Reynolds, 2014), поред образовних система у којима образовна политика и наставни програм подржавају интеркултурно учење и у којима је интеркултурно учење признато на званичном нивоу али не и примењивано у пракси, постоје и образовни системи у којима интеркултурно учење није признато на званичном нивоу, али које се ипак примењује у складу са склоностима наставника. Можда

бисмо образовни систем Републике Србије уврстили у последњу категорију, додајући да осим склоности наставника, у примени модела интеркултурне наставе језика битну улогу играју и уџбеници, које поред неколико локалних издавачких кућа објављују и многобројније стране издавачке куће које уџбенике конципирају за потребе глобалног тржишта (а које можда обухвата земље у којима су присутне прве две категорије образовних система, тј. у којима је интеркултурна настава званично призната).

3. Опис теме и план рада:

Први део истраживања је теоријског карактера, односно биће посвећен изради теоријског оквира који се заснива на литератури која се бави 1) повезаношћу језика и културе и потребом за инкорпорирањем културолошких садржаја у наставу језика, 2) комуникативним приступом настави језика који је претходио интеркултурном приступу, 3) Бајрамовим моделом интеркултурне комуникативне компетенције, 4) деловањем Савета Европе у корист прихватања интеркултурне димензије наставе уопште, и наставе језика као таквог, 5) улогом уџбеника у наставном поцесу, 6) евалуацијом уџбеника енглеског језика као страног, и 7) наставним програмом за енглески као страни језик у основном и средњем образовању.

Други део истраживања је емпиријског карактера и обухвата три фазе истраживања: 1) евалуацију уџбеника енглеског језика као страног за основну и средњу школу, 2) анкетирање наставника енглеског језика који ове уџбенике користе у настави, и 3) анкетирање ученика. Ове три врсте истраживања се комбинују како би се триангулацијом добијених података стекао комплетан увид у улогу уџбеника енглеског језика као страног у развијању интеркултурне компетенције ученика.

Узорак у делу истраживања који се бави евалуацијом уџбеника представљају сви уџбеници који се по одобрењу Министарства просвете и науке Републике Србије користе у школској 2015/2016. години у основном и средњем образовању, при чему се уџбеници за средње образовање ограничавају само на уџбенике општег типа, односно неће се користити уџбеници који се користе у настави језика струке. Присутни су уџбеници како домаћих, тако и страних издавачких кућа.

У евалуацији уџбеника примењиваће се комбинација следећих техника и инструмената:

1) анализа садржаја, којом се испитује:

а) који културолошки садржаји су присутни у уџбеницима,

б) у којој мери су заступљени

в) колико тих садржаја има интеркултурни карактер

2) листа критеријума који се односе на развијање све четири језичке вештине (читања, слушања, говорења, писања), док се истовремено развијају ставови, знања и вештине које је Бајрам назвао savoirs.

Како у литератури не постоји листа критеријума за евалуацију уџбеника у погледу њихове интеркултурне димензије на којој би се заснивала листа која ће се користити у овом истраживању, применићемо листу критеријума састављену на основу постојећих општих листа критеријума (Cunningsworth, 1995; Skierso, 1991; Ur, 1991; Sheldon, 1988; Williams, 1983), листе критеријума које су предложиле Рисагер и Џоинер за евалуацију културолошког аспекта уџбеника (Risager, 1991; Joiner, 1974), и активности за развијање интеркултурне комуникативне компетенције које налазимо у литератури (Müller-Hartmann & Schocker-von Ditfurth, 2011; Byram, Gribkova & Starkey, 2002). Шездесет критеријума за евалуацију уџбеника за енглески језик за основно и средње образовање подељено је на следећих једанаест категорија:

- визуелна средства (илустрације, цртежи, мапе, дијаграми и сл.)
- тематика (теме које су заступљене у дидактичким целинама)
- аутентичан и реалистичан садржај
- стереотипи
- читање
- писање
- слушање/говор
- вокабулар
- активности
- скривени курикулум

- потреба за додатним материјалом

У другој фази истраживања помоћу упитника ће се анкетирати наставници који користе анализиране уџбенике у свом раду у основном и средњем образовању како би се стекао увид о улози уџбеника у развијању интеркултурне комуникативне компетенције из перспективе наставника, другог важног елемента дидактичког троугла. Поред обезбеђивања података о трајању радног искуства као наставника енглеског језика и уџбенику који користе у настави у текућој школској години, наставници ће одговарати и на питања која се односе на њихову процену врсте културолошког садржаја, активности и садржаја којима се истиче интеркултурна димензија наставе језика, подобности и довољности уџбеника за развијање интеркултурне комуникативне компетенције ученика, потребе за прилагођавањем материјала које нуди уџбеник и врсте подршке коју им приручник пружа у погледу пружања додатних културолошких информација, као и предлога за приступ активностима за развијање интеркултурне комуникативне компетенције ученика.

Трећу фазу истраживања представља анкетирање треће компоненте дидактичког троугла – самих ученика, са циљем откривања њихових перцепција интеркултурне димензије уџбеника енглеског језика. Након што одговоре на питања која се односе на број година учења енглеског језика у формалном образовању и уџбеник који користе у текућој школској години, ученици одговарају на питања која се односе на њихову процену занимљивости, изазовности и привлачности садржаја и активности којима се представљају друге културе, улоге уџбеника у подстицању ученика и њихове способности да тумаче, анализирају и пореде садржаје између своје и других култура, и довољности уџбеника за развијање њихове свести о другим културама и позицији своје у у односу на друге културе.

Прелиминарни план рада

1. Увод
2. Повезаност језика и културе
3. Шта је култура?

3.1. Хуманистичко виђење културе
3.2. Социолингвистичко виђење културе
3.3. Виђење културе као динамичног процеса
4. Култура у настави језика од друге половине 20. века до данас
5. Интеркултурни приступ настави језика
5.1. Деловање Савета Европе
5.2. Бајрамов модел интеркултурне комуникативне компетенције
5.2.1. Претходни модели лингвистичке компетенције
6. Уџбеници у настави
6.1. Улога уџбеника у наставном процесу уопште
6.2. Улога уџбеника у настави и учењу енглеског као страног језика
6.3. Уџбеници за ученике основношколског узраста
6.4. Уџбеници за ученике средњошколског узраста
7. Евалуација уџбеника енглеског као страног језика
7.1. Циљ евалуације уџбеника енглеског као страног језика
7.2. Врсте евалуације уџбеника енглеског као страног језика
7.3. Листе критеријума за евалуацију уџбеника енглеског као страног језика
8. Култура у уџбеницима енглеског као страног језика
8.1. Преглед истраживања о врстама културолошких садржаја представљених у уџбеницима енглеског као страног језика
8.2. Скривени курикулум
9. Наставни план и програм енглеског као страног језика у образовном систему Републике Србије
10. Методологија истраживања
10.1. Предмет истраживања
10.2. Циљеви истраживања
10.3. Хипотезе
10.4. Технике и инструменти истраживања
10.5. Корпус
10.6. Узорак
10.7. Анализа података добијених анализом садржаја

10.8. Анализа података добијених евалуацијом уџбеника

10.9. Анализа података добијених анкетирањем наставника и ученика

11. Резултати

11.1. Дискусија

12. Закључак

13. Прилози

Прелиминарни списак стручне литературе

1. Aguilar, M. J. C. (2007). Dealing with intercultural communicative competence in the foreign language classroom. In E. Alcon Soler & M. P. Safont Jorda (Eds.), Intercultural language use and language learning (pp. 59-78). Springer Netherlands.

2. Alptekin, C. & Alptekin, M. (1984). The question of culture: EFL teaching in non-English-speaking countries. ELT Journal 38 (1): 14 – 20.

3. Alptekin, C. (1993). Target-language culture in EFL materials. ELT Journal 47 (2): 136 – 143.

4. Alptekin, C. (2002). Towards intercultural communicative competence. ELT Journal 56 (1): 57 – 64.

5. Babamova, E., Grosman, M., & Pervan, A. L. A. (2004). Cultural awareness in curricula and learning materials. In G. Zarate (Ed.), Cultural mediation in language learning and teaching (pp. 59 – 100). Council of Europe.

6. Bachman, L. F. (1990). Fundamental Considerations in Language Testing. Oxford: Oxford University Press.

7. Barrett, M. D., Huber, J., & Reynolds, C. (2014). Developing intercultural competence through education. Council of Europe Publishing.

8. Bennett, M. J. (1993). A Developmental Model Of Intercultural Sensitivity. Preuzeto sa http://www.idrinstitute.org/allegati/IDRI_t_Pubblicazioni/47/FILE_Documento_Bennett_DMIS_12pp_quotes_rev_2011.pdf

9. Bennett, M. J. (2004). Becoming interculturally competent. Toward multiculturalism: A reader in multicultural education, 2: 62-77.

10. Berns, M. S. (1990). Contexts of competence. Springer Science & Business Media.

11. Bredella, L. (2003). For a flexible model of intercultural understanding.Intercultural experience and education, 31-49.

12. Bredella, L. (2003). What does it mean to be intercultural. Intercultural experience and education, 225-239.

13. Brooks, N. (1968). Teaching Culture in the Foreign Language Classroom. Foreign language Annals, 1(3): 204 – 217.

14. Broughton, G., Brumfit, C., Pincas, A., & Wilde, R. D. (2002). Teaching English as a foreign language. Routledge.

15. Brown, H. D. (2007). Principles of Language Learning and Teaching. New York: Pearson Education.

16. Brumfit, C. J. (1980). Problems and Principles in English Teaching. Oxford: Pergamon.

17. Bugarski, R. (1996). Lingvistika u primeni. Beograd: Čigoja štampa.

18. Bugarski, R. (2005). Jezik i kultura. Beograd: Biblioteka XX vek.

19. Bugarski, R. (2006). Kultura i jezik. Susret kultura, zbornik radova. Novi Sad: Filozofski fakultet: 31 –37.

20. Byram, M. (1989). Cultural studies in foreign language education (Vol. 46). Multilingual Matters.

21. Byram, M. (1994). Teaching-and-learning language-and-culture (Vol. 100). Multilingual Matters.

22. Byram, M. (1997). Teaching and Assessing Intercultural Communicative Competence. Bristol: Multilingual Matters.

23. Byram, M. (2003). On being ‘bicultural’and ‘intercultural’. Intercultural experience and education: 50-66.

24. Byram, M. (2004). Routledge encyclopedia of language teaching and learning. Psychology Press.

25. Byram, M. (2008). From foreign language education to education for intercultural citizenship: Essays and reflections (Vol. 17). Multilingual Matters.

26. Byram, M. & Feng, A. (2005). Teaching and researching intercultural competence. In E. Hinkel (Ed.), Handbook of research in second language teaching and learning (pp. 911 – 930). Routledge.

27. Byram, M., Esarte-Sarries, V., & Taylor, S. (1991). Cultural studies and language learning. Clevedon, Avon: Multilingual Matters.

28. Byram, M., Gribkova, B., & Starkey, H. (2002). Developing the intercultural dimension in language teaching. A practical introduction for teachers. Strasbourg: Council of Europe.

29. Byram, M., & Grundy, P. (2002). Context and culture in language teaching and learning. Bristol: Multilingual Matters.

30. Byram, K. & Kramsch, C. (2008). Why Is It so Difficult to Teach Language as Culture? The German Quarterly, 81 (1): 20 – 34.

31. Byram, M., & Zarate, G. (1996). Defining and assessing intercultural competence: Some principles and Proposals for the European context.Language Teaching, 29 (04): 239-243.

32. Cameron, L. (2001). Teaching languages to young learners. Ernst Klett Sprachen.

33. Canale, M., & Swain, M. (1980). Theoretical bases of communicative approaches to second language teaching and testing. Applied linguistics,1(1): 1-47.

34. Celce-Murcia, M., Dörnyei, Z., & Thurrell, S. (1995). Communicative competence: A pedagogically motivated model with content specifications. Issues in Applied linguistics, 6 (2): 5-35.

35. Celce-Murcia, M. (2005). Rethinking the Role of Communicative Competence in Language Teaching. In E. Alcon Soler & M. P. Safont Jorda (Eds.), Intercultural language use and language learning (pp. 41-57). Springer Netherlands.

36. Chastain, K. (1976). Developing second-language skills: Theory to practice. Rand McNally College Publishing Company.

37. Corbett, J. (2003). An Intercultural Approach to English Language Teaching. Multilingual Matters.

38. Cortazzi, M., & Jin, L. (1999). 1 1 Cultural mirrors. Culture in second language teaching and learning, 196 - 220.

39. Council of Europe. (2001). Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment. Cambridge: Cambridge University Press.

40. Cunningsworth, A. (1995). Choosing your coursebook. Oxford: Heinemann.

41. Davcheva, L. (2003). Learning to be intercultural. In G. Alred, M. Byram & M. Fleming (Eds.), Intercultural experience and education (pp.67-86). Multilingual Matters.

42. De Bot, K., Ginsberg, R. B., & Kramsch, C. (Eds.). (1991). Foreign language research in cross-cultural perspective (Vol. 2). John Benjamins Publishing.

43. Dimitrijević, N. (2003). Kritički pregled nekoliko glavnih vidova udžbenika stranog jezika. U J. Vučo (prir.), Udžbenik u nastavi stranih jezika. Nikšić: Univerzitet Crne Gore (pp. 21 – 36).

44. Дурбаба, О. (2011). Теорија и пракса учења и наставе страних језика. Београд: Завод за уџбенике и наставна средства.

45. Дурбаба, О. (2014). Настава страних језика у Србији и аспекти језичког планирања на националном нивоу и нивоу локалне заједнице: приказ једне студије случаја. У Филиповић, Ј. / Дурбаба, О. (прир.) Језици у образовању и језичке образовне политике (pp. 51 – 73). Београд: Филолошки факултет.

46.Ellis, R. (1997). The empirical evaluation of language teaching materials.ELT journal, 51(1): 36-42.

46. Filipović, J. (2007). Ideološki aspekti politike i planiranja nastave jezika. U J. Vučo (ed.) Savremene tendencije u nastavi jezika i književnosti (pp. 375-385). Beograd: Filološki fakultet.

48. Filipović, J. (2009). Moć reči. Ogledi iz kritičke sociolingvistike. Beograd: Zadužbina Andrejević.

49. Филиповић, Ј. (2014). Теоријски концепти и специфичности језичке образовне политике. У Филиповић, Ј. / Дурбаба, О. (прир.) Језици у образовањуи језичке образовне политике (pp.17 – 34). Београд: Филолошки факултет

50. Fleming, M. P. (2009). Becoming interculturally competent through education and training. A. Feng, & M. Byram (Eds.). Multilingual Matters.

51. Gerc, K. (1998). Tumačenje kultura (Vol. 1). (S. Glišić, prevodilac). Beograd: Biblioteka XX vek.

52. Gohard-Radenkovic, A., Lussier, D., Penz, H., & Zarate, G.(2004). The disciplines involved in the study of cultural mediation. Cultural mediation in language learning and teaching, Council of Europe.

53. Gohard-Radenkovic, A., Lussier, D., Penz, H., & Zarate, G.(2004). Intercultural communication and language teaching/learning as a research field. Cultural mediation in language learning and teaching. Council of Europe.

54. Gray, J. (2000). The ELT coursebook as cultural artefact: How teachers censor and adapt. ELT journal, 54 (3): 274-283.

55. Guest, M. (2002). A critical ‘checkbook’for culture teaching and learning. ELT journal, 56 (2): 154-161.

56. Hall, J. K. (2013). Teaching and researching: Language and culture. Routledge.

57. Halliday, M. A. K. (1990). New ways of meaning: A challenge for Applied Linguistics. Plenary address at the tenth AILA Congress, Thessaloniki, Greece.

58. Halliday, M. A. K. (2007). Language and education (Vol. 9). A&C Black.

59. Harmer, J. (1991). The practice of English language teaching. Longman.

60. Harmer, J. (1998). How to teach English: an introduction to the practice of English language teaching. Longman.

61. House, J. (2003). English as a Lingua Franca: A Threat to Multilingualism. Journal of Sociolinguistics 7(4): 556–578.

62. House, J. (2007). What Is an ‘Intercultural Speaker’?. In Intercultural language use and language learning (pp. 7-21). Springer Netherlands.

63. Hymes, D.H. (1972). On Communicative Competence. In: J.B. Pride and J. Holmes (eds) Sociolinguistics. Selected Readings. Harmondsworth: Penguin.

64. Ivić, I. (1984). Ka jednoj psihologiji udžbenika. Prilozi teoriji udžbenika. Beograd: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva.

65. Joiner, E. G. (1974). Evaluating the cultural content of foreign-language texts. Modern Language Journal: 242-244.

66. Jones, B. (2000). Developing cultural awareness. In. K. Field (Ed.), Issues in Modern Foreign Languages Teaching, RoutledgeFalmer, 151 – 162.

67. Kachru, B. B. (1990). “World Englishes and applied linguistics“. World Englishes, 9 (1): 3-20. Blackwell Publishing.

68. Kirkpatrick, A. (2008). World Englishes: Implications for international communication and English language teaching. Cambridge University Press.

69. Кончаревић, К. (2010). Психолошки и психолингвистички развој деце основношколског узраста и дидактичко обликовање уджбеника страног језика. Иновације у настави 23 (1): 7 – 16.

70. Kovecses, Z. (2000). Metaphor and Emotion: Language, Culture, and Body in Human Feeling. Cambridge University Press.

71. Kramsch, C. (1993). Context and Culture in Language Teaching. Oxford University Press.

72. Kramsch, C. (1995). The cultural component of language teaching. Language, Culture and Curriculum, 8 (2): 83 – 92 .

73. Kramsch, C. (1998). Language and Culture. Oxford: Oxford University Press.

74. Kramsch, C. (2009). Cultural perspectives on language learning and teaching. In Wilfried Knapp and Barbara Seidlhofer (Eds.), Handbook of Applied Linguistics (pp. 219 / 245). Berlin: Mouton de Gruyter.

75. Kramsch, C. (2010). Language and Culture. In James Simpson (Ed.), Routledge Handbook of Applied Linguistics (pp. 305 – 317). Routledge.

76. Krashen, S. (1982). Principles and practice in second language acquisition. Pergamon: Oxford.

77. Kroeber, A. L. & Kluckhohn, C. (1952). Culture: A critical review of concepts and definitions. New York: Vintage Books.

78. Liddicoat, A. J., & Scarino, A. (2013). Intercultural language teaching and learning. John Wiley & Sons.

79. Littlejohn, A. (1998). The analysis of language teaching materials: Inside the Trojan Horse. In B. Tomlinson (Ed.), Materials Development in Language Teaching (pp. 179-211). Cambridge: Cambridge University Press.

80. Littlewood, W. (1981). Communicative language teaching: An introduction. Cambridge University Press.

81. Meyerhoff, M. (2011). Introducing sociolinguistics. Taylor & Francis.

82. Murphy-Lejeune, E. (2003). An experience of interculturality: Student travellers abroad. In G. Alred, 83. M. Byram & M. Fleming (Eds.), Intercultural experience and education (pp. 101-113). Multilingual Matters.

84. Neuner, G. (1996). The role of sociocultural competence in foreign language teaching and learning. Language Teaching, 29 (04): 234-239.

85. Nostrand, H. (1989). Authentic texts and cultural authenticity: An editorial. Modern Language Journal, 73 (1): 9-52.

86. Nunan, D. (1989). Designing tasks for the communicative classroom. Cambridge University Press.

87. Nunan, D. (1991). Language teaching methodology: A textbook for teachers. Prentice Hall.

88. Nunan, D., & Choi, J. (Eds.). (2010). Language and culture: Reflective narratives and the emergence of identity. Routledge.

89. Petricic, G. (2003). Criteria for asessing a course book. U J. Vučo (prir.), Udžbenik u nastavi stranih jezika (pp. 37 – 46). Nikšić: Univerzitet Crne Gore.

90. Пешикан, А. & Ивић, И. (2005). Основни стандарди квалитета школских уџбеника. Настава и историја 3(4): 82 – 93.

91. Пешић, Ј. (1998). Нови приступ структури уџбеника. Београд: Завод за уџбенике и наставна средства.

92. Phipps, A., & Gonzalez, M. (2004). Modern languages: Learning and teaching in an intercultural field. Sage.

93. Плут, Д. (2003). Уџбеник као културно-потпорни систем. Београд: ЗУНС.

94. Prodromou, L. (1988). English as cultural action. ELT Journal, 42 (2): 73-83.

95. Раичевић, В. (2009). Методологија истраживања у методици наставе страних језика. Београд: Чигоја штампа.

96. Richards, J. C., & Rodgers, T. S. (1986). Approaches and methods in language teaching. Cambridge University Press.

97. Richards, J. C. (1990). The Language Teaching Matrix. Cambridge University Press.

98. Risager, K. (1991). Cultural References in European Textbooks: An Evaluation of Recent Tendencies. In D.Buttjes & M. Byram (Eds.), Mediating languages and cultures: Towards an intercultural theory of foreign language education (pp. 181 – 192). Multilingual Matters.

99. Risager, K. (2007). Language and culture pedagogy: From a national to a transnational paradigm (Vol. 14). Multilingual Matters.

100. Risager, K. (2012). Intercultural Learning: Raising Cultural Awareness. In M. Eisenmann & T. Summer (Eds.), Basic Issues in EFL Teaching and Learning (pp. 181 – 192). Heidelberg : Universita□tsverlag Winter.

101. Scollon, R. (2004). Teaching language and culture as hegemonic practice. Modern Language Journal 88 (2): 271-274.

102. Scott, W. A., & Ytreberg, L. H. (1990). Teaching English to children. London: Longman.

103. Scrivener, J. (1994). Learning teaching. Oxford: Heinemann.
104. Sheldon, L. E. (1988). Evaluating ELT textbooks and materials. ELT journal,42 (4): 237-246.
105. Skierso, A. (1991). Textbook selection and evaluation. In M. Celce-Murcia (Ed.), Teaching English as a Second or Foreign Language. Heinle & Heinle Publishers.
106. Swan, M. (1985). A critical look at the communicative approach (1). ELT journal, 39 (1): 2-12.
107. Tomalin, B. & Stempleski, S. (1993). Cultural awareness. Oxford University Press.
108. Ur, P. (1995). A Course in Language Teaching. Practice and Theory. Cambridge University Press.
109. van Ek, J.A. (1986) Objectives for Foreign Language Learning, Vol. 1: Scope. Strasbourg: Council of Europe.
110. Vučenov, N. (1984). Mesto i uloga udžbenika u procesu školske nastave i učenja. Prilozi teoriji udžbenika. Beograd: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva.
111. Вучо, J. (2000). Како до правог уџбеника – нека искуства у креирању уџбеника за италијански језик. Примењена лингвистика, 1. Нови Сад. Филозофски факултет: 133 – 140.
112. Wierzbicka, A. (1997). Understanding cultures through their key words: English, Russian, Polish, German, and Japanese. Oxford University Press.
113. Williams, D. (1983). Developing criteria for textbook evaluation. ELT journal,37 (3): 251-255.
114. Zarate, G. (2003). The Recognition of Intercultural Competences: From Individual Experience to Certification. Intercultural experience and education, 213-224.
115. Zarate, G., & Neuner, G. (1997). Sociocultural competence in language learning and teaching: studies towards a common European framework of reference for language learning and teaching. Council of Europe.
116. Zujev, D. D. (1988). Školski udžbenik. Beograd: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva.

4. Циљеви, хипотезе истраживања и очекивани резултати

Како је већ наведено, образовна језичка политика која се спроводи у Републици Србији не инсистира на интеркултурној димензији наставе језика у мери у којој Савет Европе својим документима предлаже. Међутим, како се у настави енглеског језика у основном и средњем формалном образовању користе уџбеници не само домаћих, већ и страних издавачких кућа које објављују уџбенике и наставне материјале за много шире тржиште (које обухвата и друге образовне системе), постоји могућност да аутори уџбеника прате савремене трендове образовно-језичке политике у погледу осмишљавања уџбеника и тако у извесној мери доприносе развоју интеркултурне компетенције ученика. Не треба изоставити ни склоности наставника којима су могућности за продубљивање знања у савременом добу неограничене, и који свесно или несвесно модификују садржаје у уџбенику како би наставу учинили што занимљивијом и савременијом, а тиме је можда проширили и за употребу интеркултурног приступа настави.

Истраживање које ће бити представљено у раду има за циљ да утврди улогу коју уџбеници енглеског језика као страног имају у развијању интеркултурне комуникативне компетенције ученика. Са тим у вези постављају се следећа питања:

1. Који културолошки садржаји су представљени у уџбеницима енглеског као страног језика за основну и средњу школу?
2. У којој мери су дефинисани културолошки садржаји интеркултурног карактера?
3. Да ли се све компоненте интеркултурне комуникативне компетенције развијају садржајима и активностима у уџбеницима?
4. Да ли са становишта наставника и ученика уџбеник енглеског језика доприноси развоју интеркултурне комуникативне компетенције?

У вези са питањима на која желимо да дамо одговор помоћу истраживаља, постављају се следеће хипотезе:

1. У уџбеницима су подједнако присутни елементи врста културе које су у литератури познате као *Culture* и *culture.*

2. Елементи културе се разликују у уџбеницима енглеског језика за основно и средње образовање.
3. Елементи англоцентричне културе преовлађују над елементима осталих култура.
4. Елементи културе нису представљени у свакој дидактичкој целини, већ се јављају спорадично.
5. Нису сви културошки садржаји представљени из интеркултурне перспективе.
6. Интеркултурна димензија није подједнако присутна у активностима којима се развијају вештине читања, слушања, писања и говорења.
7. Не развијају се подједнако све компоненте Бајрамовог модела интеркултурне комуникативне компетенције.
8. Уџбеници страних издавачких кућа стављају већи нагласак на интеркултурну димензију наставе енглеског језика.
9. Наставници сматрају да уџбеник није довољан извор садржаја и активности којима се подстиче развој интеркултурне комуникативне компетенције ученика.
10. Ученици сматрају да их уџбеник довољно не информише о другим културама и не подстиче да тумаче, анализирају и пореде културолошке садржаје између своје и других култура, и примењују стечена знања о другим културама у контексту.

VII ЗАКЉУЧАК СА ОБРАЗЛОЖЕНОМ ОЦЕНОМ О ПОДОБНОСТИ ТЕМЕ КАНДИДАТА

На основу наведених података о кандидату, Комисија констатује да Тијана Стојановић испуњава услове који се постављају пред кандидате за израду докторске дисертације.

На основу постављених циљева и очекиваних резултата, Комисија констатује да је предложена тема подобна за израду докторске дисертације у области примењене лингвистике, глотодидактике, социолингвистике, као и да је предложени предмет истраживања својом сложеношћу, актуелношћу и значајем у потпуности релевантан и адекватан у областима ове докторске дисертације.

На основу наведених података о предложеном ментору, Комисија констатује да је др Оливера Дурбаба, ванредни професор Филолошког факултета Универзитета у Београду, подобна за ментора предложене докторске дисертације.

На основу изнетог, Комисија предлаже Наставно-научном већу Филолошког факултета Универзитета у Београду да донесе позитивну оцену о подобности кандидата **Тијане Стојановић** и предложене теме докторске дисертације**„Улога уџбеника енглеског као страног језика у развијању интеркултурне комуникативне компетенције ученика“**, а да за ментора именује др Оливеру Дурбабу, ванредног професора Филолошког факултета Универзитета у Београду.

ПОТПИСИ ЧЛАНОВА КОМИСИЈЕ

_____

1. др Оливера Дурбаба, ванреднипрофесор

_____

2. др Ивана Трбојевић Милошевић, доцент

_____

3. др Маријана Матић, доцент